

Москаленко О. В.
доктор юридичних наук, професор
Державний біотехнологічний університет

Купріянова А. О.
кандидатка юридичних наук,
заступник директора Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ОСВІТЯН, ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В статті 46 Конституції України передбачено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках передбачених законом [1].

З початком військової агресії російської федерації на території нашої держави, був застосований правовий режим військового стану. Стаття 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначає правовий режим військового стану, як особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і

законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. [2].

Введення на території України особливого правового режиму воєнного стану передбачає обмеження прав громадян, перелік яких визначено в ст. 64 Конституції України, а саме в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції [1].

Як ми бачимо, що право громадян на соціальний захист в даному переліку відсутнє. У даному випадку, держава як гарант, зберігає за собою обов'язок виконання соціальної функції. Це стосується різних сфер, таких як право на працю, право на соціальне страхування і соціальної допомоги, охорону здоров'я, освіти та інше.

Працівники освіти як суб'єкти права на працю, в освітній та науковій сфері, мають зберігати можливість продовжувати свою діяльність. Зазначені соціальні відносини, є однією із підстав для розбудови будь-якої демократичної країни.

В умовах, що склалися, Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [3], відповідно до якого Закон України «Про освіту» був доповнений статтею 57-1, якою встановлено державні гарантії працівникам закладів освіти та здобувачам освіти в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану.

Вказана стаття встановлює, що здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку

(особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується:

організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників;

збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом;

місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби) [4].

Забезпечення державних гарантій, визначених частиною першою цієї статті, створення безпечного освітнього середовища, організацію здобуття освіти, освітнього процесу в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) у межах своєї компетенції здійснюють:

- органи виконавчої влади, органи військового командування, військові, військово-цивільні адміністрації та органи місцевого самоврядування, їх представники, посадові особи (керівники, голови, начальники), органи управління (структурні підрозділи) у сфері освіти;
- заклади освіти, установи освіти, наукові установи, їх засновники;
- громадські об'єднання, благодійні організації та фізичні особи, які здійснюють благодійну (волонтерську) діяльність [4].

Органи, зазначені в абзаці другому частини другої цієї статті 57-1 Закон України «Про освіту», приймають у межах своєї компетенції рішення, обов'язкові до виконання на відповідній території, для реалізації державних гарантій, визначених частиною першою цієї статті, в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) [4].

Також, в частині третій 57-1 Закон України «Про освіту», встановлюється що центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і

науки здійснює нормативно-правове забезпечення функціонування системи освіти і науки та видає накази з питань створення безпечного освітнього середовища, організації здобуття освіти, освітнього процесу та з інших питань у сфері освіти і науки, не врегульованих законом в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду). Строк дії таких наказів не може перевищувати строк особливого періоду. Такі накази не є регуляторними актами та підлягають державній реєстрації лише у разі, якщо стосуються прав, свобод, законних інтересів та обов'язків громадян і юридичних осіб [4].

Прийняття відповідних змін ініціювало відповідні зміни до Закону України «Про військово-цивільні адміністрації», а саме, статтю 4, вказаного закону, частину першу було доповнено пунктом 52, в якому зазначається що забезпечення в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану реалізації державних гарантій, визначених законами України [5].

Таким чином, з урахуванням аналізу відповідних змін до чинного законодавства України можемо дійти наступних висновків, що:

1. Реалізація права на працю освітян, як елемент соціального захисту з боку держави, гарантується не залежно від будь-яких обставин, що дає змогу розвивати освітній та науковий потенціал нашої країни.

2. Не зважаючи на російську агресію, держава створила відповідні умови для забезпечення не тільки права на працю освітян, а також унеможливила знищення права на освіту в Україні.

3. В умовах, що склались, не зважаючи на загрози та певні труднощі, розвиток освітнього та наукового потенціалу допомагає нам не тільки підвищувати свій рівень, а також завдяки нашим здобуткам перемагати будь-якого агресора.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996р URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80#Text> (дата звернення 18.03.2024).
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 .05.2015 р № 389-VIII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 18.03.2024).
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» від 15.03.2022 р. № 2126-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>. (дата звернення 18.03.2024).
4. Закон України «Про освіту» від 05.09. 2017 р. № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 18.03.2024).
5. Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» від 03.02. 2015 р. № 141-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення 18.03.2024).

Пижова М. О.

доктор юридичних наук, доцент,
проректор з наукової роботи
Державний податковий університет
e-mail: pyzhova91@gmail.com

ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ ПРАВ РОБОТОДАВЦІВ ТА ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ УМОВИ NON-COMPETE

Сучасні трудові відносини характеризуються неабиякою динамічністю. Українські реалії з однієї сторони змушують законодавця реагувати та адаптувати трудове законодавство до правового режиму воєнного стану, а з іншої сторони безповоротній євроінтеграційний курс нашої країни вимагає аналізу європейських трудових норм з метою гармонізації українського законодавства з правом Європейського Союзу (далі – ЄС), зокрема трудовим.

Кодекс законів про працю України 1971 року «тріщить» від неможливості регулювати сучасні трудові відносини, оскільки характеризується не просто застарілими нормами, а є відірваним від сучасних глобалізаційних тенденцій розвитку та функціонування економіки як в середині країни, так і за її межами. Підтвердженням цього є поява нових